

Programma Duurzaamheid

Informatiepagina

Programma informatie

Naam	Functie
J. Huizing	Bestuurlijk opdrachtgever
R. Wibiër	Ambtelijk opdrachtgever
C. Slim	Projectleider Vorming programma Duurzaamheid (najaar 2021)
<i>invullen na bekendmaking</i>	Programmamanager

Besluitvorming

CMT d.d. CMT d.d. 2 september 2021 (met mandaat opdrachtgever voor aanpassingen)

B&W d.d. 12 oktober 2021

(Vastgesteld onder voorbehoud van besluitvorming over financiering bij de Gemeentebegroting 2022)

Inhoudsopgave

Aanleiding	4
Duurzame Ontwikkelingsdoelen	4
Programmatische aanpak om samenhang aan te brengen.....	5
Inhoud programmaplan	5
Visie en uitgangspunten	6
Visie	6
Uitgangspunten	6
Pijlers – doelen en inspanningen	9
Pijler Energietransitie	10
Pijler Groene Leefomgeving	11
Pijler Circulaire economie	12
Pijler Duurzame gemeentelijke organisatie.....	12
Context die in de uitvoering van belang is	14
Verantwoordelijkheden en rollen.....	14
Samenwerking met de samenleving	14
Relatie andere gemeentelijke programma's.....	15
Andere overheden	16
Samenwerkingsverbanden	16
Raadswerkgroep duurzaamheid	16
Communicatie.....	18
Risico's	18
Monitoring	19
Duurzaamheidsindex.....	19
Monitoring op organisatie en financiën	20
Rapportage.....	20
Organisatie en middelen.....	21
Programma-organisatie	21
Middelen.....	21
Bijlage: Doelen-inspanningennetwerk (DIN)	23

Aanleiding

Eind 2019 is het visiedocument 'Samen op weg naar een klimaatbestendige toekomst!' vastgesteld. Met deze visie is richting gegeven aan de ambities van de gemeente Coevorden op het gebied van duurzaamheid. Er wordt gekozen voor een proactieve rol en het inspireren van iedereen om met duurzaamheid aan de slag te gaan. De gemeente heeft niet overal direct invloed op en de middelen zijn beperkt.

In deze visie is gekozen voor de volgende definitie van duurzaamheid, afkomstig van Brundtland. "Duurzame ontwikkeling wordt gedefinieerd als een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen."

De Duurzaamheidsvisie is mede gebaseerd op een inventarisatie in 2018 onder inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Deze inventarisatie had als doel een beeld te krijgen wat er in de gemeente Coevorden speelt en waar behoefte aan is op het gebied van duurzaamheid.

Duurzame Ontwikkelingsdoelen

Met de visie op duurzaamheid en de uitvoering ervan levert de gemeente een belangrijk bijdrage aan de uitvoering van een deel van de Duurzame ontwikkelingsdoelen, ook wel bekend onder de naam 'Sustainable development goals' of 'Global Goals'.

De Duurzaamheidsvisie 'Samen op weg naar een klimaatbestendige toekomst' is afgebakend tot de onderwerpen klimaatverandering en klimaatadaptatie. Alle ontwikkelingsdoelen zijn op de één of andere manier verbonden aan de visie. Er is een paar hoofddoelen te benoemen.

- 7. Betaalbare en duurzame energie
- 11. Duurzame steden en gemeenschappen
- 12. Verantwoorde consumptie en productie
- 13. Klimaatactie

In de uitvoering moet rekening worden gehouden met gevolgen rond de andere doelstellingen, zoals die op armoede, gezondheid, gelijkheid, op waterkwaliteit/-voorzieningen, innovatie en leven in het algemeen (onder water, op land, in de lucht). Een betrouwbare overheid, veiligheid en handhaving en samenwerking zijn ook van belang.

Programmatische aanpak om samenhang aan te brengen.

Gezien de complexiteit van duurzaamheid is gekozen voor een programmatische aanpak. Dit programma moet zorgen voor samenhang in de aanpak, prioritering en het bewaken van het bereiken van de doelstellingen. Duurzaamheid is verweven in werkzaamheden door de hele gemeentelijke organisatie. De teams blijven verantwoordelijk voor hun deel van de werkzaamheden op duurzaamheid. Het programma en het programmateam dragen bij aan betere afstemming tussen de betrokken personen, het monitoren van de voortgang en doen van voorstellen voor het bereiken van de doelstellingen waar dit in de individuele teams niet voldoende lukt.

Doelstellingen en bijstellingen

Bij het maken van dit programmaplan zijn de visie en doelstellingen overgenomen uit de vastgestelde visie. Het programmatisch werken is een middel om meer samenhang te brengen in de uitvoering. Het plan is daarmee gericht op uitvoering, niet op kaderstelling, en daarmee een bevoegdheid van B&W.

Wat in de uitvoering mogelijk is, hangt van de beschikbare middelen. Niet alleen in 2022, maar ook erna. Hiervoor zijn ontwikkelingen als de vorming van het kabinet, gemeenteraadsverkiezingen en collegevorming van belang. Ook beslissingen in de Europese Unie en verplichtingen die daaruit kunnen ontstaan hebben invloed. Het in augustus 2021 verschenen rapport van het IPCC, het klimaatpanel van de Verenigde Naties, zal invloed hebben op beslissingen op internationaal en nationaal niveau en daarmee ook lokaal. Daarnaast kunnen gerechtelijke uitspraken gevolgen hebben voor lokaal beleid en uitvoering. Het Urgenda-arrest is daar een voorbeeld van. De complexiteit van duurzaamheid hangt ook samen met technische vooruitgang. Als de bestuurlijke kaders wijzigen wordt dit voorgelegd aan de gemeenteraad. Dit kan op niveau van de visie van het totaal en/of op deelonderwerpen het geval zijn.

Uitvoeringsplannen

Door de ontwikkelingen wordt er geen uitvoeringsplan gemaakt voor 5 of 10 jaar. Er moeten ruimte zijn om uitvoering aan te kunnen passen. In eerste instantie wordt die gemaakt voor 2022, doorlopend in 2023. Jaarlijks of tweejaarlijks volgt aanpassing van het uitvoeringsplan. Bij de begroting van 2022 en toekomstige begrotingen worden door de grote opgave en uitwerkingen van plannen een financieel voorstellen voorgelegd. Afhankelijk van de besluitvorming en de beschikbaar gestelde middelen en politieke keuzes moeten mogelijk aanpassingen worden gedaan in dit programmaplan en in het uitvoeringsplan.

Inhoud programmaplan

In dit plan wordt ingegaan op de ambitie, de doelstellingen en het langere termijn beeld van de inspanningen. De inspanningen voor 2022 en 2023 staan opgenomen in het uitvoeringsplan. Een apart document als bijlage van dit programmaplan.

In het programmaplan is aandacht voor de context van werken aan duurzaamheid, monitoring, risico's en de programma-organisatie. Dit wordt op hoofdlijnen benoemd. Dit vraagt in de pijlers om nadere uitwerking en is onderdeel van de uitvoering van dit programmaplan.

Visie en uitgangspunten

De visie en uitgangspunten zijn geformuleerd in de Duurzaamheidsvisie die in december 2019 door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

Visie

De gemeente Coevorden is duurzaam en toekomstbestendig. We werken aan een betere toekomst vanuit het nu, voor de generaties die volgen. Dit bereiken we door intensief samen te werken met inwoners, ondernemers, kennisinstanties en maatschappelijke organisaties. We zijn een regio in beweging; vol bedrijvigheid en economische ontwikkeling. Deze ontwikkeling willen we duurzaam laten verlopen, zodat volgende generaties ook in behoeften kunnen voorzien. De regio Zuidoost-Drenthe is van oudsher een regio van pioniers en innovatie – deze mentaliteit is essentieel voor duurzame ontwikkeling.

Uitdagingen zetten we zoveel mogelijk om in kansen. We zien duurzame ontwikkeling als een kans voor het lokale bedrijfsleven, toekomstbestendig wonen en een groene en vitale leefomgeving. We leggen de verbinding tussen duurzaamheid en andere beleidsterreinen. Zo zoeken we de balans tussen natuur, historie en draagkracht van onze inwoners en ondernemers. We zijn sociaal inclusief; duurzame ontwikkeling is toegankelijk voor alle inwoners. Ieders bijdrage is noodzakelijk en iedereen telt mee.

Uitgangspunten

Bij de uitvoering van het programma worden de uitgangspunten gehanteerd die in de visie zijn vastgesteld. Ook is er bij de behandeling van de visie een aantal uitgangspunten benoemd. Daarnaast speelt de wettelijke verplichting een rol. Deze uitgangspunten zijn van invloed op de prioritering en op de adviezen die aan B&W en gemeenteraad worden gegeven.

Bewustwording

De gemeente Coevorden wil de bewustwording over duurzame ontwikkeling vergroten. Zowel bij inwoners als het lokale bedrijfsleven en binnen onze eigen organisatie. Bewustwording is de eerste stap naar verandering. Het bereiken van de klimaatdoelen gaat niet alleen om techniek en financiële middelen, maar ook om bewustzijn van nut en noodzaak. Anders denken en anders handelen is de basis van een toekomstbestendig Coevorden.

Samenwerken

Wij richten onze blik naar buiten. Deskundigheid en initiatieven in de samenleving zijn essentieel voor duurzame ontwikkeling. De gemeente brengt partijen bij elkaar en zorgt voor onderlinge verbinding. Zo werken we samen aan een toekomstbestendig Coevorden.

Innovatie

De uitdagingen rondom duurzaamheid biedt kansen voor innovatie. Door precies hetzelfde te blijven doen als we altijd deden gaan we onze doelstellingen niet bereiken. De gemeente Coevorden wil innovatieve ontwikkelingen faciliteren en stimuleren. Dit doen we door de verbinding te maken tussen inwoners, kennisinstanties, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We zoeken naar nieuwe innovatieve oplossingen bij duurzaamheidsvraagstukken en houden rekening met trends en ontwikkelingen.

Aanvullende uitgangspunten genoemd bij de raadsbehandeling.

Tijdens de behandeling van de visie door de gemeenteraad in december 2019 is een aantal opmerkingen gemaakt door de wethouder die van belang zijn voor de uitwerking en benaderen van de gemeenteraad.

- Kostenplaatje is moeilijk in te schatten, zal versnipperd naar de raad toe komen. Wij dragen bij aan landelijke ambities, dan moet Den Haag ook financieren. Redden we niet met 1 ton voor de komende jaren.
- Over een aantal onderwerpen moet landelijk duidelijkheid over komen, is geen lokale discussie.
- De jaartallen van de doelstellingen zijn niet in beton gegoten, kan evt. naar voren, evt. naar achteren. Middenweg zoeken.
- Meer duurzaam denken, niet halsoverkop handelen. Logische momenten zoeken.
- Energie in de samenleving benutten.

Wettelijk en niet wettelijk verplicht

In de prioritering van werkzaamheden en het beschikbaar stellen van middelen is van belang wat wettelijke verplicht is en wat niet. Wat niet wettelijk verplicht is kan lokaal wel heel wenselijk worden geacht. De ambitie in Coevorden is hoog en veel zaken zijn al in gang gezet zonder dat daar op alle onderwerpen voldoende capaciteit en uitvoeringsbudget voor beschikbaar is. Hieronder een beeld van de verplichtingen en akkoorden, mogelijk niet volledig.

Wettelijk verplicht

- Internationale verdragen en richtlijnen waaruit verplichtingen volgen voor nationale (en daarmee) lokale overheden. Het gaat o.a. om verplichtingen rond afval, circulaire economie, gebouwde omgeving, energieverbruik en emissies.
- Klimaatwet en Klimaatplan 2021 – 2030 met daarin de verantwoordelijkheden voor de decentrale overheden op de onderwerpen (incl. participatie):
 - Regionale energiestrategie
 - Gebouwde omgeving (regierol transitie aardgasvrije wijken en (uitvoering) Transitievisie Warmte)
 - Mobiliteit
 - Elektriciteit
 - Landbouw en landgebruik
- Wet milieubeheer in relatie tot afval en riolering, o.a. Landelijk afvalbeheerplan (LAP3)
- Waterwet in relatie tot hemel-, oppervlakte- en grondwater (ook relatie riolering)
- De nog vast te stellen Omgevingswet

Verder is de gemeentelijke organisatie (als bedrijf) verplicht om te voldoen aan regelgeving over duurzame maatregelen die ook gelden voor andere organisaties.

Niet wettelijk, maar wel akkoord op gesloten

- Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (2018) voor een impuls aan de aanpak van klimaatadaptatie en de uitvoering van de maatregelen zoals afgesproken in het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie. De aanpak van hittestress is niet wettelijk verplicht, maar wel een wens.
- Manifest Verantwoord Inkopen 2016 – 2020
- Manifest Drenthe Van Afval naar Grondstoffen

De gemeente is niet verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen tegen alle gevolgen van klimaatverandering. Zo zijn inwoners en bedrijven zelf verplicht om maatregelen te nemen tegen wateroverlast.

Lokaal genomen en te nemen besluiten

Binnen de gemeente Coevorden is een aantal besluiten genomen die bepalend zijn voor de uitvoering en de prioriteiten. Het gaat hierbij o.a. om

- Biodiversiteit waaronder Bermbeheerplan
- RES 1.0

Ook worden in 2021 nog plannen ter besluitvorming aan B&W en/of gemeenteraad voorgelegd

- Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan
- Meerjarenonderhoudsprogramma Gemeentelijk vastgoed
- Regionaal Mobiliteitsplan, incl. laadpaalvisie
- Transitievisie Warmte
- Woonvisie

Pijlers – doelen en inspanningen

In de Duurzaamheidsvisie is een aantal pijlers met ambitie en doelstellingen vastgesteld. Zie ook het Doelen-inspanningennetwerk in de bijlage. Bij de pijlers is een globaal overzicht van inspanningen opgenomen. In het uitvoeringsplan voor de eerste fase worden de activiteiten genoemd die in 2022 en 2023 moeten worden uitgevoerd. Dit is een apart document. De beschreven ambitie is een samenvatting van de ambitie in het Visiedocument. De pijler Duurzame gemeentelijke organisatie staat als laatste genoemd. Het kan worden gezien als een satéprikker door de andere pijlers. De werkzaamheden in de gemeentelijke organisatie dragen immers bij aan en zijn noodzakelijk voor het behalen van de doelstellingen van de andere pijlers. Ook is duidelijk dat in de pijlers een aantal elementen telkens terugkomen, zoals de bewustwording van medewerkers, inwoners en bedrijven. Een andere is het monitoren van de resultaten. Deze worden als overkoepelende activiteiten in het uitvoeringsplan meegenomen.

Energietransitie

Deze pijler draait om de overgang naar duurzame energie. Hierbij hoort zowel het terugdringen van ons energieverbruik als het opwekken van meer groene energie. De reductie van CO₂ uitstoot staat centraal samen met de doelstelling om energieneutraal te zijn. Groene, slimme mobiliteit valt ook binnen deze pijler.

Groene Leefomgeving

In de gemeente Coevorden kunnen inwoners en bezoekers genieten van groen, water en historie. Klimaatadaptatie zorgt dat wij toekomstbestendig zijn; we bereiden ons voor op steeds heftigere weersomstandigheden. Biodiversiteit is een belangrijk onderdeel; we beschermen en (waar mogelijk) verbeteren de kwaliteit van de natuur in onze regio.

Circulaire Economie

In een circulaire economie wordt afval gezien als een grondstof voor nieuwe producten. Binnen deze pijler valt het afvalbeleid van de gemeente, waarbij we streven naar een vermindering van restafval en (beter) hergebruik van grondstoffen. Het stimuleren van innovatie, onderzoek en circulaire bedrijvigheid hoort hier ook bij. De agrarische sector heeft raakvlakken met de energietransitie en groene leefomgeving, maar is vanuit de ambitie om innovatie en circulaire bedrijvigheid te stimuleren onderdeel van de pijler circulaire economie.

Duurzame Gemeentelijke Organisatie

Als gemeente hebben we directe invloed op onze eigen bedrijfsvoering. Het terugdringen van onze eigen CO₂-uitstoot staat centraal. We gaan aan de slag met ons vastgoed, inkoop en andere onderdelen van onze bedrijfsvoering.

Doelstellingen Klimaatakkoord

In de visie staan doelstellingen beschreven als Coevorden en als klimaatakkoord.

In dit programmaplan wordt van beide uitgegaan, gezien de verplichtingen die er zijn om een bijdrage te leveren aan het behalen van het Klimaatakkoord. Op een aantal doelstellingen heeft de lokale overheid minder tot geen invloed, en/of zal het nauwelijks meetbaar zijn wat de lokale overheid voor invloed heeft gehad op uitkomsten.

Pijlers dragen bij aan meer doelstellingen

In de onderstaande uitwerking zitten dubbelingen bij het benoemen van de strategische en operationele doelstellingen. De pijlers dragen bij aan meerdere doelstellingen. In het Doelen-inspanningennetwerk is dit in beeld gebracht.

Pijler Energietransitie

Visie pijler

In 2040 zijn we volledig energieneutraal. De CO₂ emissies van onze gemeente zijn sterk gereduceerd. Onze warmtevraag is sterk afgenomen. De gemeente Coevorden heeft in 2050 een volledig duurzaam mobiliteitssysteem. Deze verandering hebben wij samen met inwoners, ondernemers, kennisinstanties en andere maatschappelijke organisaties tot stand gebracht. Lokaal hebben we innovatieve ideeën gefaciliteerd en gestimuleerd.

Dorpen en wijken profiteren zelf van lokaal opgewekte duurzame energie. De ruimte in de gemeente Coevorden wordt efficiënt en duurzaam gebruikt, met respect voor historische waarde en natuur. Wijken en dorpen hebben toegang tot een duurzaam alternatief dat het beste past bij de bestaande bouw. Door de juiste randvoorwaarden te scheppen hebben we de ruimte gegeven aan innovatieve, duurzame woonvormen. Door samenwerking met woningcorporaties is ook deze woningvoorraad verduurzaamd.

Strategische doelstellingen

- In 2040 is de gemeente Coevorden energieneutraal.
- CO₂ reductie van minimaal 95% in 2050 ten opzichte van 1990.
- In 2050 is het mobiliteitssysteem volledig duurzaam.
- We streven naar een klimaatneutrale organisatie in 2040.
- In 2040 of eerder is het gemeentelijk wagenpark uitstootvrij.

Operationele doelstellingen

- We streven ernaar dat 50% van het totale energieverbruik in 2026 duurzaam wordt opgewekt (ten opzichte van 25% in 2016)
- CO₂ reductie van 20% in 2026 ten opzichte van 2013
- CO₂ reductie van minimaal 49% in 2030 ten opzichte van 1990
- 100% emissieloze nieuwverkoop van personenauto's in 2030
- Het gemeentelijke wagenpark is voor lichte voertuigen in 2030 uitstootvrij en zware voertuigen zoveel mogelijk.
- Duurzame inkoop doelgroepenvervoer is in 2025 zoveel mogelijk uitstootvrij en in 2030 volledig.

Globaal overzicht van inspanningen

- Energieneutraliteit door uitvoering van de Regionale Energiestrategie (RES), de huidige en volgende versies en vergroten bewustwording.
 - Meer duurzaam opwekken
 - Verminderen (van de stijging) van energiegebruik

- Minder gebruik van aardgas door uitvoering Transitievisie Warmte (TVW), de huidige en volgende versies.
- Duurzame mobiliteit
- Duurzaam bouwen
- Duurzame bedrijventerreinen
- Duurzame vakantieparken
- Duurzaam (doelgroepen)vervoer gemeente
- Activiteiten Samenleving: inwoners en bedrijven (initiatieven en bewustwording)
- Handhaving van regelgeving rond duurzaamheid

Pijler Groene Leefomgeving

Visie pijler

In 2050 is de gemeente Coevorden klimaatbestendig, groen en waterrobuust. We hebben niet alleen gewerkt aan het beperken van de opwarming van de aarde door CO2 uitstoot terug te dringen, we zijn ook onze leefomgeving toekomstbestendig gaan inrichten. We hebben te maken met extreem weer. Doordat we hebben ingezet op biodiversiteit en klimaatadaptatie kunnen we overlast zoveel mogelijk beperken. We zijn minder kwetsbaar voor hittestress en de nadelige gevolgen daarvan. Er is rekening gehouden met extreme regenval, waardoor we schade door wateroverlast zoveel mogelijk beperken. We hebben hiervoor onze verantwoordelijkheid gedeeld met andere overheidsinstanties, inwoners en bedrijven en werken effectief samen.

We hebben met onze Omgevingsvisie inkleuring gegeven aan onze doelstellingen. We hebben externe ontwikkelingen op het gebied van kennis en innovatie in de gaten gehouden en deze ingezet als ze van belang zijn. Op de ontwikkeling van innovatie hebben we onder andere gestuurd door aanbestedingen. We hebben kansrijke momenten aangegrepen om duurzaamheidsdoelen te realiseren. Bijvoorbeeld door lopende projecten te benutten zoals de woonvisie of herstructurering van de openbare ruimte.

Strategische doelstellingen

- CO2 reductie van minimaal 95% in 2050 ten opzichte van 1990.
- We streven naar een klimaatneutrale organisatie in 2040.
- In 2050 is de gemeente klimaatbestendig, groen en waterrobuust.

Operationele doelstellingen

- CO2 reductie van 20% in 2026 ten opzichte van 2013
- CO2 reductie van minimaal 49% in 2030 ten opzichte van 1990
- Nader uit te werken doelstellingen klimaatadaptatie

Globaal overzicht van inspanningen

- Deltaplan Ruimtelijke adaptatie – opstellen en uitvoeren van strategie klimaatadaptatie
- Uitvoering vergroten biodiversiteit
- Uitvoering bermbeheerplan
- Uitvoering ingediende projecten met bijdrage van impuls gelden Deltaplan en indienen nieuwe plannen
- Lokale bijdrage aan meer bos
- Benutten van meekoppelkansen, bijv. bij omgevingsontwikkelingen
- Vergroten bewustwording en bijdrage inwoners en bedrijven, o.a. op basis van advies en opvolging raads werkgroep duurzaamheid

Pijler Circulaire economie

Visie pijler

In 2050 hebben wij vrijwel geen restafval meer; 95 -100% wordt opnieuw gebruikt. We zijn anders gaan denken en anders gaan consumeren en investeren. In plaats van de lijn “produceren, consumeren, weggooien” maken we de cirkel rond.

Voor veel producten is het gebruikelijk geworden dat we deze delen in plaats er eigenaar van te zijn. Door nieuwe innovaties zijn producten die vroeger werden afgeschreven weer waardevol geworden. Duurzaam ondernemen is de norm geworden en geen uitzondering. De gemeente heeft in samenwerking met ondernemers, kennisinstanties en partners zoals de provincie Drenthe randvoorwaarden gecreëerd die aantrekkelijk zijn voor innovatie, onderzoek en circulaire bedrijvigheid. Hierdoor zijn ondernemers in een goede positie gekomen om deze kar te trekken. Belemmerende regels zijn weggenomen en vervangen door stimulerende maatregelen. De juiste mix van strategieën is toegepast afhankelijk van het soort product of keten.

De transitie heeft de agrarische sector een nieuw toekomstperspectief gegeven. Er is verbinding gezocht tussen de opgave om CO2 emissies terug te dringen en om natuurinclusieve en circulaire landbouw te bedrijven. De omwenteling in ons economische systeem betekent dat wij slimmer omgaan met onze grondstoffen.

Strategische doelstellingen

- CO2 reductie van minimaal 95% in 2050 ten opzichte van 1990.
- We streven naar een klimaatneutrale organisatie in 2040.
- In 2050 is de Nederlandse economie circulaire en is er vrijwel geen restafval meer.

Operationele doelstellingen

- CO2 reductie van 20% in 2026 ten opzichte van 2013
- CO2 reductie van minimaal 49% in 2030 ten opzichte van 1990
- Het huishoudelijk restafval gaat naar 100 kilo per inwoner per jaar in 2024 (was 2020)
- Het afvalscheidingspercentage gaat naar minimaal 75 % per 2020

Globaal overzicht van inspanningen

- Van afval naar Grondstof – verminderen restafval
- Bewustwording inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen
- Gemeente als launching customer
- Nadere invulling strategie circulaire economie

Pijler Duurzame gemeentelijke organisatie

Visie pijler

De gemeente Coevorden heeft een succesvolle duurzaamheidsstrategie. Duurzaamheid is een leidend principe waaraan gemeentelijk beleid en uitvoering wordt getoetst en daarmee een integraal onderdeel van de begroting en besluitvorming. We zijn succesvol in het terugdringen van de CO2 uitstoot van onze gemeentelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie Coevorden is in 2040 energieneutraal; we hebben ons vastgoed flink verduurzaamd of vervangen door energieneutrale bouw. Duurzaam inkopen is de norm. We hebben een afwegingskader waarin we rekening houden met zaken als CO2 uitstoot, circulaire producten, dierenwelzijn en maatschappelijke meerwaarde. We zien momenten waarop we gaan aanbesteden vooral als kansen om innovatieve en vooruitstrevende ondernemers te belonen. Zo stimuleren we verantwoord ondernemerschap bij ondernemers. Waar mogelijk voeren we projecten CO2 neutraal uit. Bij projecten in de openbare ruimte benutten we kansen om de biodiversiteit te verbeteren en om onze leefomgeving klimaatbestendig te maken.

Gezien de taken van de gemeente heeft de duurzame gemeentelijke organisatie invloed op alle strategische en operationele doelstellingen. Soms direct in de uitvoering, soms meer indirect vanuit de voorbeeldfunctie naar inwoners, bedrijven en eigen medewerkers.

Strategische doelstellingen

- In 2040 is de gemeente Coevorden energieneutraal.
- CO2 reductie van minimaal 95% in 2050 ten opzichte van 1990.
- In 2050 is het mobiliteitssysteem volledig duurzaam.
- We streven naar een klimaatneutrale organisatie in 2040.*
- In 2040 of eerder is het gemeentelijk wagenpark uitstootvrij.
- In 2050 is de Nederlandse economie circulaire en is er vrijwel geen restafval meer.
- In 2050 is de gemeente klimaatbestendig, groen en waterrobuust.

* In het bestuursprogramma 'Ruimte om te doen' wordt voor energieneutrale gemeentelijke gebouwen het streven van 2030 genoemd.

'Onderzoeken wat er voor gemeentelijke gebouwen moet gebeuren om deze voor 2040 energieneutraal te maken en wat er nodig is om dit al in 2030 voor elkaar te hebben.'

Operationele doelstellingen

- We streven ernaar dat 50% van het totale energieverbruik in 2026 duurzaam wordt opgewekt (ten opzichte van 25% in 2016)
- CO2 reductie van 20% in 2026 ten opzichte van 2013
- CO2 reductie van minimaal 49% in 2030 ten opzichte van 1990
- 100% emissieloze nieuwverkoop van personenauto's in 2030
- Het gemeentelijke wagenpark is voor lichte voertuigen in 2030 uitstootvrij en zware voertuigen zoveel mogelijk.
- Duurzame inkoop doelgroepenvervoer is in 2025 zoveel mogelijk uitstootvrij en in 2030 volledig.
- Het huishoudelijk restafval gaat naar 100 kilo per inwoner per jaar in 2024 (was 2020)
- Het afvalscheidingspercentage gaat naar minimaal 75 % per 2020
- Nader uit te werken doelstellingen klimaatadaptatie

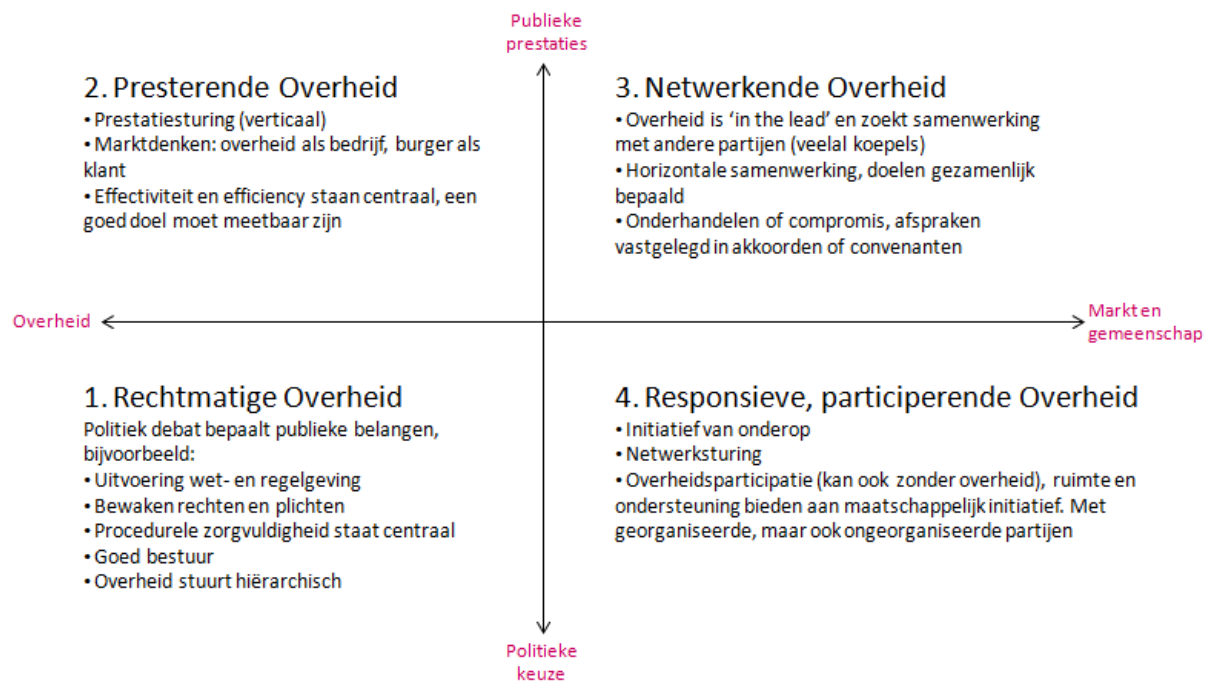
Globaal overzicht van inspanningen voor zover niet bij de andere pijlers genoemd.

- Meerjarenonderhoudsplan Gemeentelijk vastgoed (besluitvorming college/raad najaar 2021).
- Duurzame inkoop. Mede op basis van een op te stellen actieplan op basis van het nieuwe Manifest Verantwoord inkopen (besluitvorming over deelname volgt)
- Duurzaamheid als vast onderdeel planvorming, nieuwe initiatieven en beoordeling plannen
- Bewustwording gehele organisatie

Context die in de uitvoering van belang is

Verantwoordelijkheden en rollen

De gemeente kent in haar taken een aantal verantwoordelijkheden bij de uitvoering van de Duurzaamheidsvisie.

(Bron: Nederlandse School voor Openbaar bestuur)

In welk kwadrant de overheid zich bevindt hangt van het onderwerp af en vanuit welke hoedanigheid de gemeente actief is. Bijvoorbeeld:

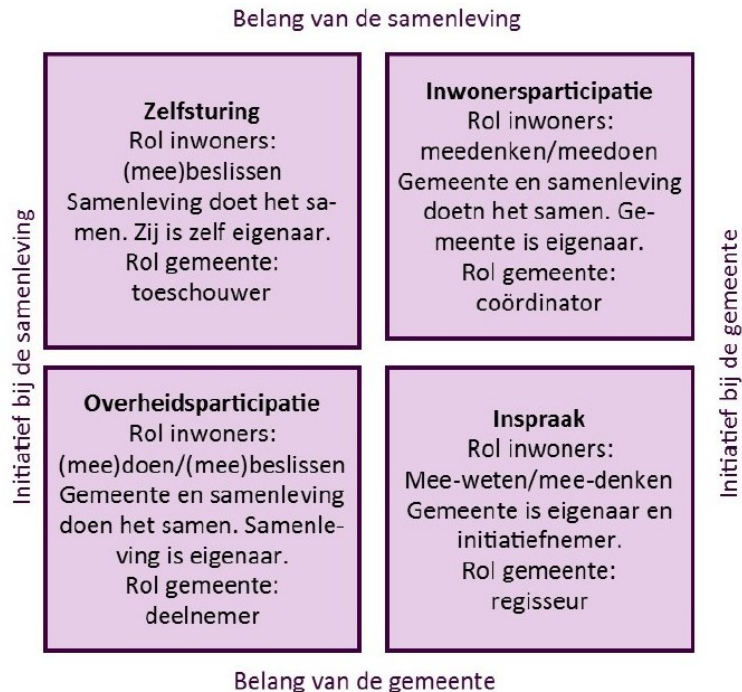
- Gemeente als organisatie en daarmee verplichtingen als alle andere organisaties.
- Gemeente als eigenaar van openbare ruimte en o.a. verantwoordelijk voor veiligheid.
- Gemeente als overheid die moet verantwoorden waar middelen aan worden besteed.
- Gemeente als belangenbehartiger of verbinder voor inwoners, bedrijven en grondgebied richting andere overheden.
- Gemeente als initiatiefnemer
- Gemeente reagerend op initiatieven van inwoners, bedrijven en andere overheden.

Samenwerking met de samenleving

De gemeente is verantwoordelijk voor samenwerking met de samenleving. Dat is een doel van de gemeente én een verplichting, o.a. op basis van de Klimaatwet. In de Nota 'Verbindend Besturen en samenwerken' is vastgelegd op welke wijze dit in de gemeente Coevorden gebeurt. Er is een aantal uitgangspunten geformuleerd:

- Verantwoordelijkheden geven en nemen.
- Ruimte voor initiatief
- Duidelijkheid
- Maatwerk
- Inclusiviteit
- Kwaliteit
- Informeren en communiceren.

Bij initiatieven vanuit gemeente en/of van inwoners en bedrijven moet een afweging worden gemaakt welke kwadrant en daarmee welke rollen van toepassing is.

Bij samenwerking met de samenleving op het terrein van duurzaamheid moet rekening worden gehouden met de mate van betrokkenheid van inwoners en bedrijven. Die kan verschillend zijn, bijvoorbeeld:

- Zeer actief op duurzaamheid, vanuit belang samenleving. Strijdt voor actieve houding overheid en samenleving
- Is actief bezig, ziet voordeel, komt met initiatieven voor zichzelf en/of voor de lokale samenleving. Verwacht wat van de gemeente.
- Doet af en toe iets op het gebied van duurzaamheid uit verschillende belangen, heeft vragen
- Niet bezig met duurzaamheid, versch. redenen
- Afzetten tegen duurzaamheid

Bij de uitwerking van de verschillende activiteiten en projecten moet de wijze van samenwerking en communicatie worden uitgewerkt.

Relatie andere gemeentelijke programma's

- Omgevingswet
De nieuwe wet zorgt voor een samenhangende aanpak van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. Duurzaamheid is onderdeel van die samenhangende aanpak. Duurzaamheidsinitiatieven van inwoners en bedrijven vragen om besluitvorming.
- Vitale vakantieparken
Het vitaliseren en het transformeren van vakantieparken biedt de mogelijkheid om meer in te zetten op duurzaamheid.
- Binnenstad
Bij de projecten van programma Binnenstad zijn verduurzamingsmaatregelen genomen, met name op het gebied van klimaatadaptatie en gebruik van materialen. Dit blijft in de toekomst aandacht krijgen.

- Kansrijk opgroeien
Bij duurzaamheidsmaatregelen en initiatieven is het van belang rekening te houden met de effecten voor inwoners, o.a. op financieel gebied. Energiearmoede moet worden voorkomen of beperkt.

Andere overheden

Rijk, provincie en waterschappen hebben verantwoordelijkheden op het gebied van duurzaamheid. Vooral bij de provinciale en waterschapstaken zijn gemeentes actief betrokken. Het gaat immers vrijwel altijd over activiteiten op gemeentelijk grondgebied en met inwoners uit de eigen gemeente. Actief aangesloten zijn bij verkennende gesprekken en planvorming is noodzakelijk. Plannen die in deze verbanden worden gemaakt kunnen effect hebben op de lokale uitvoering en benodigde capaciteit.

Samenwerkingsverbanden

Het doel van samenwerkingsverbanden kan wisselen. Gericht op kennis. Op het benutten van middelen die alleen via het samenwerkingsverband kunnen worden aangevraagd. Op het afstemmen van prioriteiten. Op lobby richting andere overheden. Soms zijn er convenanten of samenwerkingsovereenkomsten getekend waarin afgesproken is wat het doel is van de samenwerking.

Belangrijk is af te wegen welke rol de gemeente en de andere betrokkenen in de samenwerkingsverbanden hebben. En welke consequenties een samenwerking op korte en lange termijn kan hebben.

Een greep uit de samenwerkingsverbanden

- Platform Duurzaam Coevorden
- Lokale initiatieven als Duurzaam Dalen, Klavertje 4 Holstoot
- Ondernemend Coevorden
- Plaatselijke belangen/dorpsbelangen
- RRE/DEL (provinciaal)
- RES (Provinciaal)
- TVW (BOCE)
- Regiodeal
- Zoetwatervoorziening OostNederland
- Samenwerkingsverband Noordelijke vechtstromen
- AREA
- Drentse ambtelijke afvalbeheerwerkgroep Markereinde

Het Platform duurzaam Coevorden is geïnformeerd over de vorming van het programmaplan en uitvoeringsplan en hebben een concept ontvangen. Zij hebben aangegeven dit te gaan lezen en waar nodig een reactie op te geven. De plannen worden ook besproken met Ondernemend Coevorden. Deelnemers van beide overleggen worden uitgenodigd om mee te denken over de bewustwordingsstrategieën.

Raadswerkgroep duurzaamheid

Met het raadsakkoord 2018-2022 "Samen levend", vastgesteld op 4 april 2018, zoekt de gemeenteraad de dialoog met de samenleving over de volgende onderwerpen:

- Duurzaamheid
- Lokale zeggenschap en betrokkenheid
- Bloeiend verenigingsleven en mensen in beweging

Binnen de pijler Duurzaamheid is de raadswerkgroep aan de slag gegaan met een aantal onderwerpen.

- Biodiversiteit: Er is een advies opgeleverd met daarin 3 aandachtsgebieden, namelijk, informatie & educatie, begrip & onbegrip en Goed voorbeeld doet goed volgen. Dit is in 2019

en 2020 nader uitgewerkt en voorstellen voor een vervolg zijn aan de gemeenteraad voorgelegd. Dit heeft o.a. geleid tot een aanpassing van het bermbeheerplan.

- Klimaatadaptatie: De werkgroep heeft in het najaar van 2020 een bijeenkomst hierover georganiseerd en wil hierover in gesprek met inwoners. Door de corona-pandemie is dit uitgesteld. Het doel van de werkgroep is om dit in het najaar van 2021 weer op te pakken.
- Energietransitie: De werkgroep heeft in het voorjaar van 2021 een online bijeenkomst georganiseerd om inwoners te informeren over de energietransitie.

Door de verkiezingen in maart 2022 is het onbekend of er een vervolg komt op deze raads werkgroep en de ingezette activiteiten.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel in het programma duurzaamheid. Er wordt hiervoor een communicatiestrategie opgesteld. Deze strategie geeft op hoofdlijnen aan hoe communicatie bijdraagt aan het verwezenlijken van de doelen. Communicatie gaat zich in ieder geval richten op het creëren van draagvlak en gedragsverandering. Dit gebeurt in samenhang met het opstellen van bewustwordingsstrategieën voor inwoners, bedrijven en gemeentelijke organisatie. De mate van betrokkenheid, actiebereidheid en kennisniveau verschilt per inwoner. Daar moet rekening mee gehouden worden. Het vraagt aandacht en tijd om goed te luisteren naar de behoefte van inwoners en ze mee te nemen in de veranderingen die eraan komen. Door een overkoepelend verhaal ontstaat er samenhang tussen alle verschillende projecten en activiteiten rondom duurzaamheid. Communicatie over blijft maatwerk. Per activiteit wordt er gekeken wat de impact voor inwoners en bedrijven is en of daarvoor een apart communicatietraject wordt ingezet.

Risico's

In dit deel komen risico's aan de orde voor de aanpak van duurzaamheid in het algemeen. Bij de uitvoering van activiteiten gelden ook risico's. Die worden bij de uitvoering daarvan nader uitgewerkt.

- Hoge ambitie, geen middelen en capaciteit. Tot nu toe is door het Rijk nauwelijks budget beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de ambities uit het klimaatakkoord. Er komt door het klimaatakkoord meer aandacht, meer werk.
Maatregel:
Uitvoering aanpassen aan beschikbare middelen. Lobby met partners voor meer middelen.
- Meer bewustzijn kan leiden tot meer initiatieven. En daarmee tot meer vraag richting gemeente om mee te denken, fysieke werken uit te voeren, etc., zonder dat er capaciteit is om te reageren op initiatieven en waar nodig een bijdrage te leveren in de uitvoering. Dit kan leiden tot een imago dat er weinig op duurzaamheid gebeurt en tot demotivatie om een bijdrage te leveren.
Maatregel:
Capaciteit toevoegen, verwachtingen duidelijker maken, omvang campagnes bepalen.
- Ambities andere overheden (provincie, waterschap, Rijk, Europese unie) en o.a. rechtszaken die bepalend worden voor wat lokaal aan werk moet worden verricht
Maatregel:
Eigen ambities en mogelijkheden uitvoering duidelijk hebben en inbrengen in overleggen. Aangeven dat uitvoeringsmiddelen nodig zijn.
- Deel inwoners maakt tegengestelde beweging met bestraten tuinen, gebruik airco, etc.
Maatregel:
Bewustwordingscampagne, waar mogelijk combineren met provinciale en landelijke campagnes. Faseren, voorbeelden creëren.
- De vastgestelde visie en programmaplan kan door de snelheid van ontwikkelingen op punten achterhaald zijn of juist te vooruitstrevend blijken te zijn.
Maatregel:

Jaarlijks of tweejaarlijks uitvoeringsplannen aanpassen.

- De meetbaarheid van onderwerpen is ingewikkeld en mogelijk niet lokaal vorm te geven. Dat is bijv. niet (op lokaal niveau) beschikbaar. Dit heeft effect op de vorming van het monitoringsplan.

Maatregel:

Duurzaamheidsindex maken en daarbij aangeven wat lokaal gemeten kan worden en waar dat niet het geval is. Deels uitgaan van theorieën dat een bijdrage aan een doelstelling aannemelijk is.

- Bestaande toezeggingen en/of verwachtingen daarover.

Maatregel:

Afhankelijk van de toezegging. In uitvoeringsplan opnemen, toelichting geven en/of waar niet haalbaar dit ook aangeven.

- Evt. vacatureruimte kan niet worden ingevuld door krapte op de arbeidsmarkt van (ervaren) medewerkers met kennis over duurzaamheidsonderwerpen. Inhuur is kostbaar en hebben te maken met zelfde krapte.

Maatregel:

Sterke wervingscampagnes. Meer begeleiding bij inzet van junioren (op inhoud, kennis over gemeente en politiek bestuurlijke ervaring), dat vraagt capaciteit en leidt tot benodigde keuzes in uitvoering in de gehele organisatie. Structurele middelen inzetten, zodat vaste banen kunnen ontstaan i.p.v. tijdelijke banen.

Samenwerking met andere organisaties, bijv. BOCEverband, Waterschap Vechtstromen, voor gecombineerde banen, inhuur, concrete adviesvragen.

- Het onderwerp duurzaamheid is zo breed dat alles er wel onder kan vallen. Keuzes moeten gemaakt worden. Het programma Duurzaamheid wordt gezien als oplossing voor problemen op 'alles', zoals capaciteit en financiën, een gezicht naar buiten, coördinatieproblemen.

Maatregel:

Scherpte in programmaplan en uitvoeringsplannen, afbakening opnemen. Programmaplan en uitvoeringsplan als middel om duidelijkheid te geven over rol, verantwoordelijkheden en mogelijke uitvoering. Afstemming tussen programmamanager, programmateam, teamleiders en team. Afstemming met bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever.

Monitoring

Om in de komende jaren het bereiken van de doelstellingen te kunnen meten, waar nodig bij te stellen en voorstellen hierover voor te leggen aan CMT, B&W en waar nodig de gemeenteraad, is monitoring nodig.

Duurzaamheidsindex

In de Duurzaamheidsvisie is opgenomen dat een duurzaamheidsindex voor Coevorden wordt opgesteld. Het opstellen hiervan is onderdeel van de uitvoering van dit programmaplan. Er wordt gebruik gemaakt van landelijk beschikbare gegevens.

Bij klimaatadaptatie zijn nog geen operationele doelstellingen geformuleerd. Dit is onderdeel van het proces van de strategie op klimaatadaptatie.

Ook moet in de activiteiten bepaald worden welke doelstellingen gehanteerd moeten en kunnen worden.

Er moet rekening mee worden gehouden dat er aannames moeten worden gemaakt over de bijdrage van bepaalde inspanningen aan de operationele en strategische doelstellingen van de Duurzaamheidsvisie. De directe bijdrage is niet altijd vast te stellen of er zijn zoveel beïnvloedingsfactoren dat een positieve beweging niet zichtbaar is.

Voor de RES wordt een gezamenlijk monitoringstool ontwikkeld.

Monitoring op organisatie en financiën

Naast monitoring op inhoud is ook monitoring op organisatie en financiën noodzakelijk. Er blijft hierbij ook een verantwoordelijkheid voor de individuele teams en de verantwoording van die werkzaamheden in de P&C cyclus. Het eerste jaar moet nader bepaald worden waarover het programma duurzaamheid apart monitoring op uitvoert. Dubbele administratieve last moet voorkomen worden, terwijl de samenhang en gemeentebrede dilemma's wel duidelijk moeten zijn.

Rapportage

Bij de verantwoording wordt gewerkt met rijker verantwoorden, waarbij cijfers, beeld en verhaal worden gebruikt.

Bestuurlijk en ambtelijk

Rapportage over de voortgang van de uitvoering van de Duurzaamheidsvisie vindt hoofdzakelijk plaats via de P&C cyclus. Daarnaast is het idee om jaarlijks een inhoudelijke voortgangsrapportage te maken om de inzet op duurzaamheid inzichtelijk te maken.

Verder worden de portefeuille-overleggen en ambtelijk opdrachtgevergesprekken benut voor voortgangsgesprekken en bespreken van dilemma's en kansen die zich voordoen.

Samenleving

Verantwoording naar de samenleving wordt nader uitgewerkt. Verantwoorden aan de samenleving kan onderdeel uitmaken van de bewustwordingsstrategie voor inwoners en bedrijven.

Organisatie en middelen

Programma-organisatie

Dit programma moet zorgen voor samenhang in de aanpak, prioritering en het bewaken van het bereiken van de doelstellingen. Duurzaamheid is verweven in werkzaamheden door de hele gemeentelijke organisatie. De teams blijven verantwoordelijk voor hun deel van de werkzaamheden op duurzaamheid. Voor de samenhang van deze werkzaamheden wordt een programmateam samengesteld.

Het programma en het programmateam dragen bij aan betere afstemming tussen de betrokken personen, het monitoren van die voortgang en doen van voorstellen voor het bereiken van de doelstellingen waar dit in de individuele teams niet voldoende lukt. De programmamanager kan opdrachtgever zijn voor een aantal activiteiten. Gezien het behoud van de verantwoordelijkheden binnen de teams moet in afstemming met medewerkers en teamleiders worden nagegaan welke dit zijn. Het zal in ieder geval gaan om het vormgeven van de bewustwordingsstrategieën en de duurzaamheidsindex vanwege het programmabrede belang hiervan.

Het programmateam bestaat naast de programmamanager uit een aantal inhoudelijk betrokken medewerkers, communicatie, ondersteuning en waar nodig adviseurs inkoop, juridische zaken etc.

Middelen

Gezien de huidige opgaves en de nog te verwachten opgaves na besluitvorming op Europees niveau en landelijk niveau is duidelijk dat de uitvoeringskosten gaan stijgen. Tot nu toe zijn er maar beperkt extra middelen beschikbaar gesteld aan gemeentes om de uitvoering mogelijk te maken.

Sinds het opstellen van de visie duurzaamheid is binnen de teams al ingezet op duurzaamheid. Een deel van de werkzaamheden is en kan ook in de toekomst binnen de bestaande budgetten worden uitgevoerd. Een duurzame variant van uitvoering is niet altijd duurder dan de niet-duurzame variant en werkzaamheden zijn niet altijd extra. Voor een aantal onderwerpen binnen de energietransitie en een deel van de klimaatadaptatie geldt dat dit de komende jaren extra is. Een deel hiervan is in planvorming al opgepakt. Hierdoor is ook duidelijk geworden welke inzet nodig is en vanaf 2022 gefinancierd moet worden. Deze inschatting is ook gebaseerd op het AEF rapport 'Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale verheden in 2022 – 2030' (sept. 2020). Dit is gemaakt in opdracht van de Raad voor het Openbaar Bestuur.

Voor de begroting voor 2022 is een berekening gemaakt op basis van het uitvoeringsplan 2022 en 2023. Deze kosten moeten structureel in de begroting worden opgenomen. De verwachting is dat op basis van het opstellen van o.a. wijkuitvoeringsplannen en de bewustwordingsstrategieën er voor 2023 een aanvullende vraag om middelen wordt opgenomen in de gemeentebegroting.

Er is een paar mogelijkheden voor financiering van de extra kosten

1. Middelen beschikbaar gesteld door het Rijk via het gemeentefonds

Er zijn bij het schrijven van dit programmaplan signalen dat het Kabinet voorstelt om middelen in de Rijksbegroting op te nemen voor duurzaamheid. In hoeverre dit leidt tot middelen voor gemeentes is nog onduidelijk. Mocht dit niet voldoende zijn, dan is lobby vanuit gemeentes en samenwerkingspartners nodig.

2. Eigen financiering

Het gaat hierbij om dekking uit algemene middelen en eigen inkomsten. Dit gebeurt al voor zover het gaat om inkomsten uit gebruik van gemeentelijke grond voor windturbines en zonneparken. Deze middelen zijn toegevoegd aan het budget voor duurzaamheid en aan vastgoed. Een afweging kan zijn om een eventuele stijging van de WOZwaarde van windturbines en zonneparken beschikbaar te stellen voor de uitvoering van duurzaamheid. De gegevens over een evt. stijging worden in 2022 bekend. Dit kan bij de begroting in 2023 worden afgewogen.

3. Externe middelen

Er zijn subsidies en projectgelden beschikbaar. Deels wordt hier gebruik van gemaakt. Deels nog niet en moeten plannen worden ingediend. Hierbij moet rekening worden gehouden met de tijd die planvorming hiervoor kost en dat daar capaciteit voor beschikbaar moet zijn. Soms kan dit mee worden genomen in aanvragen. Verder zijn subsidies niet altijd passend bij onze vraag, qua inhoud of qua planning.

Bijlage: Doelen-inspanningennetwerk (DIN)

Programma Duurzaamheid

